CEDEFOP
Europejskie Centrum
Rozwoju Kształcenia
Zawodowego

NOTA INFORMACYJNA

WŁĄCZANIE DO GŁÓWNEGO NURTU POLITYKI DZIAŁAŃ W ZAKRESIE KSZTAŁCENIA I SZKOLENIA ZAWODOWEGO, BĘDĄCYCH ODPOWIEDZIĄ NA PRZEDWCZESNE KOŃCZENIE KSZTAŁCENIA I SZKOLENIA

Od projektów i inicjatyw lokalnych do programów i polityk krajowych

W 2014 r. odsetek osób przedwcześnie kończących kształcenie i szkolenie w Unii Europejskiej zmniejszył się do zaledwie jednego punktu procentowego ponad cel założony w strategii „Europa 2020", czyli 10%. Ta pozytywna tendencja wynika po części z licznych projektów i inicjatyw podejmowanych na terenie całej Europy w ciągu ostatnich trzydziestu lat w celu wspierania młodych ludzi zagrożonych porzuceniem nauki. Wiele z tych inicjatyw, mimo ich powodzenia, nie wzbudziło jednak zainteresowania i przeszło bez echa poza wymiarem lokalnym. Co sprawiło, że decydenci i praktycy z innych miejsc nie skorzystali z tego dorobku? Jak skutecznie przeszczepiać sprawdzone praktyki i zapewnić ich powodzenie w innym otoczeniu?

Dokonawszy analizy przyczyn i form przedwczesnego kończenia kształcenia i szkolenia, a także polityk mających na celu zapobieganie i zwalczanie tego zjawiska ([1]), Cedefop bada możliwości włączania sprawdzonych projektów i inicjatyw do głównego nurtu programów regionalnych/krajowych, umożliwiając tym samym przenoszenie udanych polityk z jednego kraju do innych. Badanie *„Rola kształcenia i szkolenia zawodowego w ograniczaniu zjawiska przedwczesnego kończenia nauki"* ([2]) pozwoliło na przeanalizowanie licznych inicjatyw i polityk, które okazały się skuteczne w ograniczaniu lub eliminowaniu czynników ryzyka przekładających się na przedwczesne kończenie kształcenia i szkolenia oraz umożliwiło wskazanie ich głównych cech wspólnych.

Niezmienne wyzwanie – uzyskanie jednoznacznych ocen

W Europie rzadko przeprowadza się ocenę skuteczności polityk dotyczących przedwczesnego kończenia kształcenia i szkolenia zawodowego. Badania takie, jeżeli już są przeprowadzane, pozwalają często jedynie częściowo zrozumieć, czy dana polityka się sprawdziła, dlaczego i jakie indywidualne korzyści czerpali z niej uczący się.

Materiał wideo opracowany przez Cedefop na temat roli kształcenia i szkolenia zawodowego w zapobieganiu przedwczesnemu kończeniu nauki, zawierający wypowiedzi uczących się na temat tego, jak kształcenie i szkolenie zawodowe przyczyniło się do podjęcia przez nich decyzji o kontynuowaniu nauki i znalezieniu pracy.
http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/videos/role-vet-combatting-early-leaving

([1]) Patrz wcześniejsze noty informacyjne Cedefop: http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/9084 oraz http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/9101

([2]) Cedefop 2016, w przygotowaniu. Więcej informacji: http://www.cedefop.europa.eu/en/events-and-projects/projects/early-leaving-education-and-training

Cedefop przeprowadził analizę ponad 300 różnych inicjatyw podjętych w 36 państwach europejskich ([3]). Tylko w 44 z nich dostępne są dowody przemawiające za pomyślną realizacją projektów. Niektórych inicjatyw nie poddano ocenie, ale opierały się one na danych z monitorowania, które pozwalają wyciągnąć pewne wnioski na temat liczby uczestników oraz, w najlepszym razie, ich ścieżek nauki.

Raczej wyjątkiem niż normą jest ocena pełnej gamy wskaźników obrazujących ostateczny wpływ polityki na zatrzymanie uczących się w systemie kształcenia i

szkolenia oraz na zdobywanie przez nich kwalifikacji, co mogłoby posłużyć do tworzenia polityk. Konieczne jest promowanie dokonywania takich ocen, które mogą pomóc tworzyć potencjał prowadzący do doskonalenia istniejących polityk.

Warunki konieczne do doskonalenia polityk oraz upowszechniania działań przeciwko przedwczesnemu kończeniu nauki

Cedefop wskazał pięć zasadniczych warunków spełnionych przez działania i polityki, które okazały się skuteczne. Wnioski płynące z każdego z nich dla procesu tworzenia stosownych polityk (zaznaczone poniżej kolorem zielonym) omówiono z przedstawicielami państw członkowskich ([4]).

Stabilne przywództwo i zaangażowanie

Duże zaangażowanie decydentów ma kluczowe znaczenie dla zapewnienia trwałości dobrych praktyk. Wszystkie przykłady udanego włączania omawianych działań do głównego nurtu polityki przeanalizowane przez Cedefop charakteryzują się przekrojową oceną istniejących środków oraz sprawnym wykorzystywaniem ich innowacyjnych cech. Następnym etapem jest rozszerzanie zakresu ich stosowania oraz konsekwentne wsparcie finansowe i polityczne.

- *„Lokalne działania na rzecz młodzieży”* to program zainicjowany przez Ministerstwo Edukacji Luksemburga w 1984 r. jako projekt pilotażowy, który w 1988 r. rozszerzono na teren całego kraju. Działająca obecnie w ramach programu szeroka sieć placówek terenowych służy kompleksowym wsparciem, oferuje szkolenia i indywidualne doradztwo dla młodych ludzi wchodzących na rynek pracy.
- Niemiecki program orientacji zawodowej (*Berufsorientierungsprogramm*) wprowadzono jako projekt pilotażowy w 2008 r., a po jego ocenie w 2010 r. rozszerzono go na teren całego kraju. Od tamtego czasu programem objęto 815 000 uczniów, a do współpracy przystąpiło 3 275 szkół. Obecnie projekt stanowi część inicjatywy *„Łańcuchy edukacyjne”*, która wspiera młodych ludzi od lat szkolnych, przez etap szkolenia zawodowego, aż po podjęcie pierwszej pracy).
- Pierwszą „szkołę drugiej szansy” E2C otwarto we Francji w 1997 r. w ramach unijnego projektu pilotażowego realizowanego w Marsylii. Inne pionierskie szkoły E2C pojawiły się niedługo później (w 2000 r. w Mulhouse, a w 2002 r. w Champagne-Ardenne i w Seine-Saint Denis). Dziś placówki tego rodzaju dostępne są w 107 miejscowościach i 18 regionach Francji. Liczba młodych ludzi objętych inicjatywą wzrosła z 1000 osób w 2003 r. do 15 000 w 2015 r.

Jednym z wniosków płynących z programu jest to, że ocena inicjatyw lokalnych wymaga czasu, podobnie jak zwiększanie ich zasięgu oraz ewentualne przekształcenie ich w szeroko zakrojone programy lub polityki wspierające narażonych na ryzyko młodych ludzi. Gwarancją zaangażowania pracowników terenowych jest długoterminowe wsparcie, które pozwala im także doskonalić stosowane metody pracy w miarę zdobywania doświadczenia.

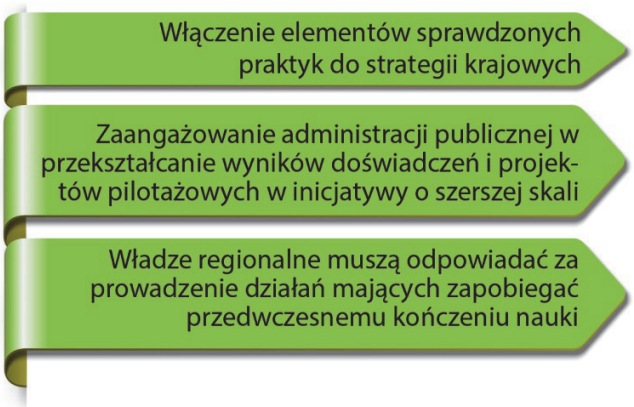

([3]) Wszystkie kraje zaangażowane w ET 2020 od 2014 r.

([4]) http://www.cedefop.europa.eu/en/events-and-projects/events/evaluating-impact-and-success-vet-policies-tackle-early-leaving-education

Dowody powodzenia

Dostępność dowodów na powodzenie zastosowanych rozwiązań to podstawa systematycznego podejścia do doskonalenia polityk i wymiany dobrych praktyk. Dowody takie są nieodzowne, by zapewnić doskonalenie polityk, finansowanie oraz wsparcie tworzenia koniecznego potencjału. Cedefop wskazał konkretne sprawdzone środki oparte na przekrojowym monitorowaniu i dokumentowaniu podejmowanych działań.

- Jednym z wyzwań we Francji, jeżeli chodzi o przeciwdziałanie przedwczesnemu kończeniu nauki, była liczba współistniejących na lokalnym poziomie inicjatyw, które nie były ze sobą powiązane w wystarczającym stopniu albo wcale. Rozwiązaniem był nowy system monitorowania losów osób przedwcześnie kończących kształcenie i szkolenie, oparty na platformach regionalnych odpowiedzialnych za monitorowanie i wspieranie młodych ludzi porzucających kształcenie ogólne lub zawodowe przed uzyskaniem kwalifikacji. Platformy takie pozwalają władzom lepiej koordynować działania w wymiarze regionalnym, ale także gwarantują ich wzajemne uzupełnianie się. Dają także możliwość wymiany doświadczeń. Monitorowanie okazało się niezwykle ważne, jeżeli chodzi o zwiększanie świadomości problemów powiązanych z przedwczesnym kończeniem kształcenia i szkolenia oraz mobilizowanie wszystkich zainteresowanych stron.
- Funkcjonujący we Francji system monitorowania nie ogranicza się jedynie do kształcenia i szkolenia zawodowego, ale stanowi kompleksowe ramy wymagające międzyresortowej i międzyinstytucjonalnej współpracy i zapewnienia kompatybilnych mechanizmów zbierania danych z całego kraju. Takie podejście pozwala na zbieranie informacji na temat przedwczesnego kończenia kształcenia i szkolenia zawodowego i pozwala decydentom i praktykom śledzić losy uczących się, by dowiedzieć się, jaki rodzaj nauki przerwali.

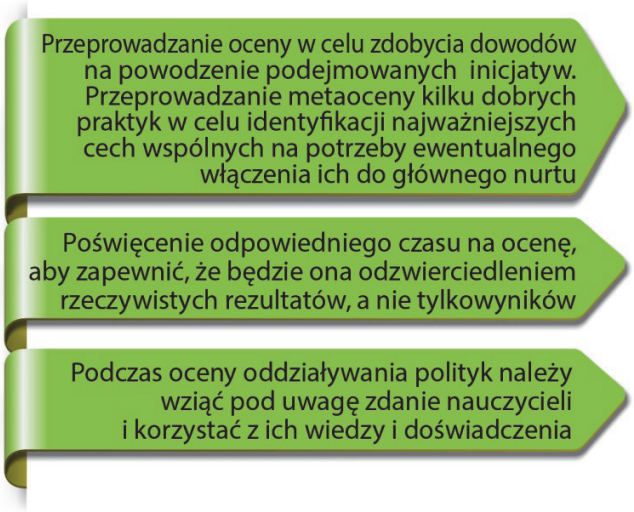

Podmioty wyzwalające zmiany

Są to osoby zdolne do wprowadzania zmian na poziomie lokalnym – mogą nimi być nauczyciele i trenerzy, organizacje pozarządowe, poradnie i inne osoby lub podmioty.

- Można wśród nich wymienić austriackich trenerów w programach przyuczania do zawodu – nie tylko szkolą oni młodzież i doradzają jej, ale także wspierają przedsiębiorstwa, którym trudno jest zatrzymać uczniów zagrożonych przedwczesnym zakończeniem nauki, oraz aktywnie uczestniczą w rozwiązywaniu konfliktów.

  Wśród osób wyzwalających zmiany można także wymienić koordynatorów duńskiego projektu „Retention Caravan", zainicjowanego przez Ministerstwo Edukacji w celu pozyskania i zatrzymania w systemie kształcenia zawodowego młodzieży z mniejszości etnicznych. Służyli oni młodym ludziom wsparciem i pomocą, a przy tym promowali wśród osób zajmujących się kształceniem i szkoleniem zawodowym podejście pedagogiczne oparte na motywacji. O niezwykle ważnej roli koordynatorów świadczy fakt, że w dalszym ciągu pełnią oni swoją rolę, choć projekt, w ramach którego ich powołano, zakończył się w 2012 r.

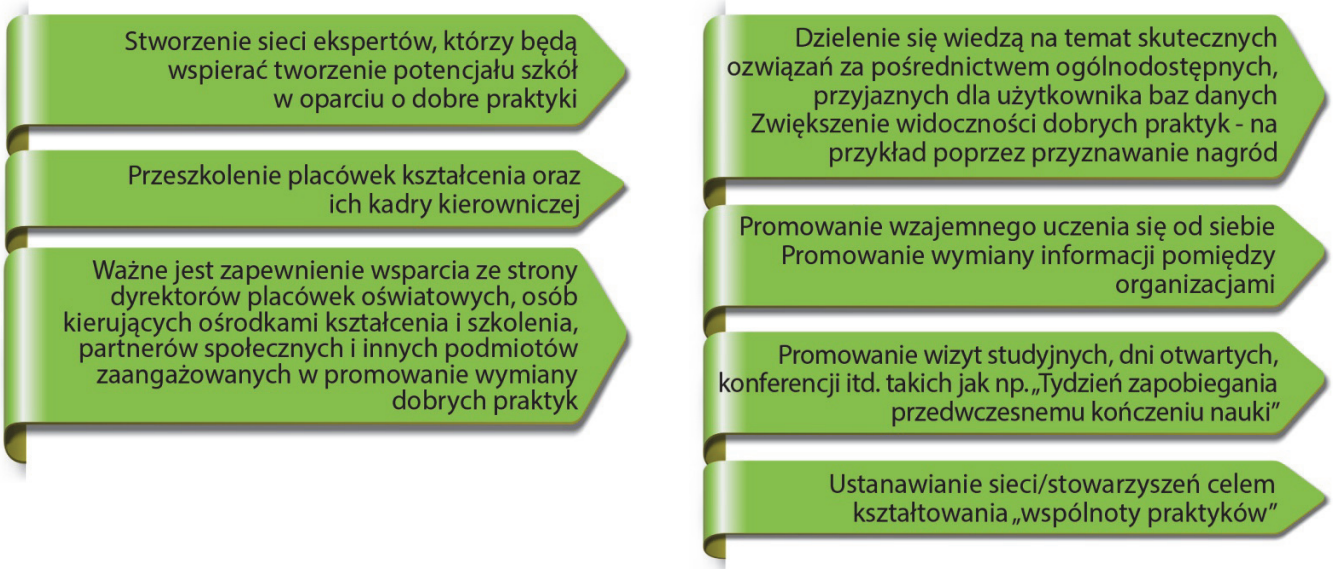

Wspólnoty praktyków

Wspieranie uczenia się od siebie nawzajem oraz wymiany dobrych praktyk wśród specjalistów pomaga środowisku zdobyć wiedzę o tym, co się sprawdza – jest to warunek konieczny przy upowszechnianiu każdego projektu czy działania.

- Projekt *„Expairs"* realizowany we francuskojęzycznej części Belgii od 2012 r. do 2014 r. pomógł 42 szkołom skupić się na potrzebach uczniów oraz podjąć działania motywujące ich do pracy. Szkoły podzielono na trzy grupy tematyczne, w ramach których prowadzono wymianę najlepszych praktyk, a także ich dokumentację oraz transfer z pomocą ekspertów projektowych.
- Doradców QuABB w Hesji w Niemczech ([5]) zachęca się do wymiany doświadczeń i do współpracy z szerokim gronem osób zainteresowanych poprzez udział w regularnych spotkaniach i warsztatach regionalnych i krajowych. Projekt pomaga szczególnie w wymianie informacji pomiędzy praktykami (doradcami zawodowymi i nauczycielami doradzającymi), którzy spotykają się regularnie na szczeblu lokalnym i krajowym.

([5]) QuABB – *Qualifizierte Ausbildungsbegleitung in Betrieb und Berufsbildung* (Towarzyszenie uczniom w przedsiębiorstwach i placówkach kształcenia i szkolenia zawodowego) – inicjatywa Ministerstwa Gospodarki, Energii, Transportu i Rozwoju Regionalnego Hesji.

Zapewnienie autonomii przy jednoczesnym wsparciu w postaci wytycznych i innych narzędzi

Jednym z wyzwań związanym z popularyzacją dobrych praktyk jest odpowiednia kontekstualizacja skutecznych rozwiązań. Dlatego właśnie decydenci zostawiają coraz szersze pole do działania placówkom edukacyjnym i szkoleniowym, a także innym interesariuszom (takim jak partnerzy społeczni, służby związane z zatrudnieniem i pracą społeczną oraz organizacjom pozarządowym), pozwalając im kształtować własne podejście w oparciu o istniejące wytyczne, metody i poradnictwo. Oczekuje się, że będą oni wywiązywać się z konkretnych obowiązków informacyjnych, dbając o kształtowanie dobrych praktyk i możliwość ich przekazania innym.

- Irlandzkie ośrodki Youthreach mają obowiązek stosować się do standardów jakości opracowanych specjalnie na potrzeby świadczonych przez nie usług.
- Estońskie poradnie Pathfinder kierują się w swojej pracy wytycznymi, wskaźnikami i celami rocznymi ustalanymi przez Ministerstwo Edukacji. W tych ramach korzystają jednak z dużej swobody.
- Duńskie poradnie dla młodzieży („Youth Guidance Centres") przeszły ostatnio reformę, a w ich pracy większy nacisk położono na zapewnienie jakości. Pracują one niezależnie, ale wymaga się od nich publikacji na stronach internetowych stawianych sobie celów, stosowanych metod, planowanych działań oraz oczekiwanych wyników. Ministerstwo Edukacji opublikowało poradnik, który ma im pomóc opracować system zapewnienia jakości.

- Francuskie „szkoły drugiej szansy” przyjmują kartę zasad podstawowych, którymi muszą kierować się w swojej działalności po odpowiedniej kontroli. W karcie tej określono podstawowe cechy szkoły drugiej szansy (wsparcie ze strony władz lokalnych/ regionalnych, cel w postaci włączenia społecznego, współpraca z przedsiębiorcami, koncentracja na umiejętnościach). Przestrzeganie zapisów karty jest konieczne, by otrzymać znak jakości.

Doskonalenie polityk we wszystkich krajach

Doskonalenie tworzonych polityk w oparciu o międzynarodową wymianę doświadczeń stało się faktem, choć wciąż jeszcze istnieje w tym zakresie wiele wyzwań. Poszczególne kraje różnią się między sobą pod względem sytuacji społeczno-gospodarczej oraz roli, jaką odgrywają pracodawcy i służby zatrudnienia, partnerzy społeczni i poradnie, a także rodzice, nauczyciele i uczący się. Różnice te mogą przesądzić o powodzeniu lub porażce działań mających na celu zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki.

Różne są także ramy instytucjonalne. Możliwość przyjęcia konkretnej polityki lub praktyki w danym kraju zależy od funkcjonowania w nim instytucji drugiej szansy, od podziału zadań pomiędzy poszczególne ministerstwa, od zapewnienia poradnictwa i monitorowania, a także od stopnia autonomii, z jakiej korzystają ośrodki kształcenia i szkolenia.

- Zarówno szkoły produkcyjne w krajach niemieckojęzycznych, jak i szkoła drugiej szansy Matosinhos w Portugalii wywodzą się z duńskich szkół fabrycznych. W Danii szkoły fabryczne wchodzą w skład standardowego systemu oświaty, natomiast placówki niemieckie ani austriackie nie mają takiego statusu.
- Szkoły produkcyjne działają jednak sprawnie w obu krajach i są powiązane z innymi możliwościami i ścieżkami edukacji. Szkoła drugiej szansy Matosinhos w Portugalii to niezależna szkoła prowadzona przez organizację pozarządową we współpracy z władzami lokalnymi (rada miasta Matosinhos) oraz Ministerstwem Edukacji. Szkoła realizuje na zlecenie ministerstwa oficjalne programy szkoleniowe.

ELEKTRONICZNY ZESTAW NARZĘDZI CEDEFOP

Cedefop planuje opracowanie europejskiego zestawu narzędzi wspierających opracowywanie i przekazywanie polityk mających zapobiegać przedwczesnemu kończeniu kształcenia i szkolenia zawodowego oraz przeciwdziałać przedwczesnemu kończeniu nauki dzięki kształceniu i szkoleniu zawodowemu. Na planowany zestaw narzędzi będą się składać mechanizmy identyfikacji uczących się narażonych na przedwczesne zakończenie kształcenia i szkolenia zawodowego oraz narzędzia do monitorowania i oceny działań podejmowanych w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego w celu przeciwdziałania temu zjawisku. Zestaw obejmować będzie różne elementy, takie jak wytyczne dotyczące polityk, zalecenia, zasady, wykazy zasobów oraz przykłady dobrych praktyk z różnych państw europejskich, a także listy kontrolne, kwestionariusze oraz narzędzia do samooceny.

Droga ku przyszłości

Włączenie sprawdzonych projektów i inicjatyw do polityk i działań krajowych to dobra droga do istotnego poprawienia perspektyw osób przedwcześnie kończących naukę oraz sposób na zatrzymanie w systemie kształcenia i szkolenia osób narażonych na ryzyko jego przedwczesnego opuszczenia.

W ramach systematycznych analiz skutków/ oddziaływania prowadzących do potencjalnego zwiększenia zakresu i włączenia tego typu inicjatyw do głównego nurtu działań powinno się:

- wyznaczać cele, w odniesieniu do których należy oceniać wyniki;
- dostarczać danych panelowych świadczących o zmianach (z większości ocen wynika jedynie statyczny obraz rezultatów i wyników);
- umożliwiać porównanie z grupami kontrolnymi lub podobnymi działaniami.

Potrzeba takiego działania jest jeszcze pilniejsza w kontekście wejścia na rynek pracy tysięcy młodych uchodźców i imigrantów, którzy będą potrzebować

porady oraz pomocy w integracji na rynku pracy. Część z dostępnych dla tej grupy środków będzie podobna do rozwiązań proponowanych osobom przedwcześnie kończącym naukę lub osobom uczącym się zagrożonym tym problemem. Cedefop będzie w dalszym ciągu aktywnie uczestniczył w debacie na temat koniecznych polityk poprzez opracowywane przez siebie analizy oraz będzie wspierał tworzenie, wdrażanie oraz ocenę działań.

CEDEFOP | Europejskie Centrum Rozwoju Kształcenia Zawodowego

Nota informacyjna – 9110 PL
Nr kat.: TI-BB-16-003-PL-N
ISBN 978-92-896-2043-7, doi: 10.2801/84642
Copyright © Europejskie Centrum Rozwoju Kształcenia Zawodowego (Cedefop), 2016 r
Powielanie jest dozwolone pod warunkiem podania źródła.

Notatki informacyjne są publikowane w językach angielskim, francuskim, greckim, hiszpańskim, niemieckim, polskim, portugalskim włoskim oraz w języku kraju pełniącego prezydencję UE. Aby otrzymywać je regularnie, należy zarejestrować się na stronie internetowej: https://www.cedefop.europa.eu/en/user/register

Inne notatki informacyjne i publikacje Cedefop są dostępne pod adresem: http://www.cedefop.europa.eu/EN/publications.aspx

P.O. Box 22427, 55102 Thessaloniki, Grecja
Europe 123, Thessaloniki, Grecja
Tel. +30 2310490111, Fax +30 2310490020
E-mail: info@cedefop.europa.eu

visit our portal www.cedefop.europa.eu